

Helt så sandt som det er sagt?

Det er ikke kun bh-størrelsen og hårfarven, vi arver fra slægten. Også små bedrevidende rim overlever i generationer. Men er ordsprog kloge ord eller forældede tanteråd? SIRENE tester de mest kendte.

Ordsprog er sådan noget, man vender øjne af, når tante Oda for syvende gang på en kaffeeftermiddag lader endnu ét falde. For hvert lille ordsprog er et lille stykke bedrevidende gammelkoneråd. Det, de færreste af os tænker over, er, at så snart pligtbesøget hos Oda er overstået, går vi hjem og gentager hendes bedste perler for vores veninder, kolleger og studiekammerater. For der er jo – når alt kommer til alt! – ikke noget bedre en kort punchline, der siger det hele, så du ikke behøver sige mere. Hvem kan være uenige i, at 'hvad man ikke hører, har man ikke ondt af' og at 'hvad du ikke dør af, gør dig stærkere'? Ordsprog er sådan noget vi slynger omkring os, og for hver gang vi siger dem, bliver de en smule mere sande. Eller gør de nu også det?

"Ordsprog går aldrig af mode. I hvert fald ikke de mest gængse af dem. De er der bare. Og alle generationer bruger dem. De er jo udtryk for vores kulturelle og samfundsmæssige værdier. Men det betyder ikke, at de er psykologisk gangbare. Nogle af dem holder stadig, mens andre ikke kan bruges. 'Gammel kærlighed ruster ikke' harmonerer for eksempel ikke særligt godt med de mange skilsmisser, vi har i dag," forklarer psykolog Camilla Holst fra Cityterapi.

Lyd klog!

Ordsprog er en slags 'nemme huskeråd', der især var nyttige i gamle dage, hvor kun få mennesker var veluddannede og veltalende. Ville man sige en klog pointe, gjorde man det simpelthen med talemåder, andre havde formuleret før en.

"I gamle dage havde folk ikke så let ved at argumentere og udtrykke sig. Derfor brugte man dem til at understrege almene ting, der ellers ikke kunne siges kort. Ordsprog her gerne en rytme, der gør dem lette at lære og huske allerede som barn," fortæller Anders Christensen fra Dansk Folkeminde Samling.

Men selvom tiderne har ændret sig, og de fleste af os i dag får uddannelser og dermed trænes i at argumentere og udtrykke os, er der en del ordsprog, der stadig lever i bedste velgående.

"Ordsprog formidler jo viden, moral og etik. Dem, vi ikke længere har brug for – såsom vejrvarsler – forsvinder i takt med, at vi ikke længere er landmænd og afhængige af vejret. Andre overlever. Nogle af dem er der sandhed i, andre er der ikke," slutter Anders Christensen.

SIRENE har bedt psykolog Camilla Holst teste de mest kendte ordsprog for deres gyldighed i dag.

Sandt eller falsk?

Hvo intet vover, intet vinder

Sandt!

Psykologen: "Den er god nok. Det er noget, jeg tit bruger i terapeutisk sammenhæng. Den handler jo om at gøre noget ekstra for at vinde noget. Det drejer sig om modet til at handle, og det er meget vigtigt at have."

Hvad man ikke hører, har man ikke ondt af

Falsk!

Psykologen: ”Det er enten egoistiske eller konfliktsky mennesker, der siger sådan. Uanset hvad fører det tit til løgne og moralske konflikter at tænke sådan. Det er en tankegang, der ofte har med utroskab at gøre, og så holder den jo ikke. For er du utro, har du allerede ødelagt forholdet.”

Den man elsker, tugter man

Sandt!

Psykologen: ”Det gælder særligt inden for familien og især i barn-voksen relationer. Mange mennesker er alt for dårlige til at sætte grænser overfor andre mennesker, fx på arbejdet. Når de så kommer hjem til familien, hvor deres status er sikret, så får børnene en ordentlig tur i stedet for.”

Hvad du ikke dør af, gør dig stærkere

Falsk!

Psykologen: ”Det bliver tit sagt, men jeg er helt uenig. Med mindre der er tale om selvvalgte udfordringer, så bliver man ikke stærk af at blive hårdet. Er man som barn blevet udsat for vold eller misbrug, er det muligt, at man ikke er død af det, men man bliver faktisk ødelagt.”

Lige børn leger bedst

Både-og!

Psykologen: ”Det kan selvfølgelig give problemer i et parforhold, hvis man kommer fra vidt forskellige baggrunde. Men det vigtigste er, at man deler de grundlæggende værdier. I dag er de samfundsmæssige skel så udvaskede, at man sagtens kan gifte sig på tværs af kulturer.”

Tiden læger alle sår

Falsk!

Psykologen: ”Det gør den ikke. Gør man ikke noget ved de skrammer, man har fået, så bliver de hængende og gnaver i sjælen. Vreden og smerten forsvinder måske med årene, men den indre uro bliver ved at være der, indtil man har arbejdet med den.”

Brændt barn skyr ilden

Sandt!

Psykologen: ”Det er rigtigt nok. Især når det gælder parforhold. Har du været igennem et længerevarende forhold, vil du altid have lært noget af det, når det slutter. De fleste mennesker bliver heldigvis klogere af at brænde nallerne.”

Gammel kærlighed ruster ikke

Falsk!

Psykologen: ”Har man haft en kærlighed a la ’den eneste ene’, vil man altid gemme en lille flig af ham indeni. Især hvis han forlod dig. Men selv om I mødtes igen, så ville det aldrig blive det samme. Man vokser fra hinanden.”

Ude af øje - ude af sind

Både-og!

Psykologen: ”Den gælder for nogle, men ikke for andre. Det kommer helt an på personligheden. Er man udadvendt og trives med at møde nye mennesker, så passer det meget godt. Men er man en mere tilbagetrukket type, har man en tendens til at holde fast i fortiden og fx sende fødselsdagskort til veninder, man aldrig ser.”

Fakta om ordsprog

- Ordsprog består af få linjer i prosaform.
- De giver en forklaring på eller en vurdering af menneskelige forhold.
- De udtrykker gerne en morale, som gennem ordsproget får en sandhedsværdi.
- De understøtter og forstærker det, man gerne vil sige.
- Ordsprog bruges også i dag, men i gamle dage var de meget mere udbredte og en del af den daglige tale.

TEKST: LINE FELHOLT